

069(497.11)"2021"(047)

Делфина РАЈИЋ
историчар уметности
музејски саветник
директор Народног музеја
delfinarajic@gmail.com

ИЗВЕШТАЈ О РАДУ НАРОДНОГ МУЗЕЈА ЧАЧАК ЗА 2021. ГОДИНУ

Народни музеј у Чачку је током 2021. године наставио традицију истрајног рада у својој основној делатности прикупљања, чувања, научне обраде и излагања предмета и покретних културних добара у вези са културном, историјском и уметничком прошлосту чачанског краја. План рада реализовало је седамнаест радника, а њиховим радом управљао је директор у сарадњи са Управним одбором. О правно-финансијским пословима бринуле су заједничке службе за све установе културе у Чачку.

Настављена је пракса припреме и излагања студијских изложби Музеја која омогућава попуњавање збирки, као и пракса организовања гостујућих изложби са најразличитијом тематиком, али и одржавања предавања запослених стручњака Музеја у установама и факултетима у Србији.

Посебан сегмент рада представља и садржај сајта Народног музеја. Његово редовно ажурирање, атрактиван дизајн, анимације, фотографије и текстови привлаче бројну интернет публику.

Зграда Музеја и опрема

Радни простор и депои Музеја смештени су у половини зграде Старог начелства, а простор за сталну поставку у Конаку господара Јована Обреновића, који су категорисани као непокретна културна добра од великог

значаја. У управној згради је, услед недостатка простора, онемогућено проширење рада свих одељења, а нарочито је споран смештај предмета.

У току године набављена је следећа опрема: лаптоп, рачунар, скенер, ласерски штампачи, екстерни хард-дискови и GPS навигациони уређај.

Дигитализација музејских збирки

Историјски музеј Србије са Музејом Војводине, а у сарадњи са Министарством културе и информисања, започео је током 2018. године реализацију пројекта дигитализације покретног наслеђа, односно имплементирање информационог система у те сврхе.

Примена овог информационог система настављена је у Музеју у Чачку и током 2021. године кроз администрирање, ажурирање и бекаповање података, односно уношење дигиталних записа у јединствени информациони систем.

ПАЛЕОНТОЛОШКО ОДЕЉЕЊЕ

Збирке и палеонтолошки материјал

У оквиру Палеонтолошке збирке налазе се најстарији предмети фонда Народног музеја у Чачку. Збирка је диференцирана

на фосилни материјал бескичмењака, кичмењака, палеофлористички и минералошко-петролошки материјал. У току 2021. године рађена је обрада најстаријег материјала при чему је издвајан најрепрезентативнији фосилни материјал бескичмењака и кичмењака, као и палеофлористички и минералошко-петролошки.

На простору Чачка, који се налази у централној Србији (у Шумадији), у најранијој прошлости геолошке силе испољиле су се у свим својим одликама на шта нам указује сложена геолошка грађа терена која је привлачила пажњу многих истраживача. Околна брда и планине изграђени су од различитих магматских, седиментних и метаморфних стена чија се старост протеже од палеозоика до квартара. У њиховим слојевима пронађени су фосилни остаци животиња и биљака који нам причају древну причу о условима живота који су се мењали и различитим облицима живота који су нестајали на овим просторима, јер су вулканске ерупције, удари ванземаљских тела и климатске промене често угрожавали живот, а некад имали и катастрофалне последице.

Какав је живот био у далекој прошлости, у доба мезозика (изузетно дуго временско раздобље од пре око 250 милиона до пре 65 милиона година, подељено је на три мања периода: тријас, јуру и креду), сазнајемо из фосилних остатака које смо пронашли у слојевима стена, а који ће се наћи у новој сталној поставци Народног музеја. Фотографије материјала су прослеђене дизајнеру по целинама које представљају природно-историјске податке о првим облицима живота на овом простору.

Манифестације и просветна делатност

Палеонтолошко одељење учествовало је у *Евројској ноћи музеја* од 12. до 18. маја припремом изложбе *Јелички метеорити* у Галерији музеја у Чачку. Интересантну причу о јеличком метеориту, његовом пореклу, како га препознати и дали су метеорити заслужни

за настанак живог света или су узрок изумирања живих организама, о заслугама нашег најистакнутијег геолога тог времена Јована Жујовића који је организовао акцију прикупљања небеског камења после снажне експлозије која се десила на подручју Јелице у 2 часа поподне 19. октобра 1889. године, публика је могла да чује кроз стручно вођење од стране палеонтолога Музеја.

Као и претходних година, Палеонтолошко одељење бавило се припремама у вези са образовањем деце предшколског и школског узраста како би им се на што интересантнији начин приближиле културно-историјске знаменитости града и околине, али и истакле природне лепоте, значајни геоморфолошки облици и локалитети нашег краја.

ОДЕЉЕЊЕ ЗА АРХЕОЛОГИЈУ

Збирке и археолошки материјал

Комплетирана је документација са археолошких рекогносцирања северног дела општине Лучани у оквиру пројекта *Археолошка карта регије Чачка – 1. фаза – ошћина Лучани 2* и један примерак је прослеђен надлежном министарству.

Током године настављен је рад на монографији о резултатима археолошких истраживања на локалитету Двориште Гимназије у Чачку.

Предати су гвоздени фрагменти точкова двоколице из хумке 1 са локалитета Умке у Атеници (инв. бр. I 149) конзерватору Милану Чоловићу из Београда ради спровођења даљег конзерваторског третмана предмета и његове реконструкције. У сарадњи са кустосом Катарином Дмитривић дизајнер С. Грбовић направио је дигитални модел и анимацију двоколице из хумке 1, ради популаризације овог ретког предмета кроз примену дигиталних технологија у представљању грађе на музејским изложбама.

Ревизија Античке збирке наставила се и ове године, а завршетак се очекује 2022.

години. Налази са локалитета Лишка Ђава - Град који су били уступљени др Дејану Радичевићу са Филозофског факултета у Београду ради обраде враћени су у Музеј.

Извршена је примопредаја целокупног керамичког материјала из свих кампања са локалитета Градина на Јелици који је био код др Михаила Милинковића са Филозофског факултета у Београду.

Извештај са археолошког истраживања на локалитету Чуљевина у Пријевору послат је Министарству културе и информисања РС. Техничка документација са овог локалитета је завршена.

Предмети који припадају Средњовековној збирци (камена пластика), а који су били неадекватно смештени, премештени су у доњи археолошки депо пре третмана чишћења који је извршио Дејан Петровић. Делови ламеларног оклопа (око 1400 комада), који су били на конзервацији код конзерватора Милана Чоловића из Народног музеја у Београду, враћени су у матични Музеј. У току је покушај реконструкције једног дела ламела, које ће бити апликоване на цртеж реконструисаног оклопа, а све у циљу излагања у новој поставци. Опрани су керамика и остеоолошки материјал са локалитета Чуљевина у Пријевору из кампање 2020. године. Препаковани су Ц-налази са локалитета Градина на Јелици. Конзерваторска лабораторија Музеја извршила је реконзервацију осам предмета из Средњовековне збирке, који су део Сталне поставке. Предмети су након реконзервације враћени у поставку.

Археолог Александра Гојгић била је стручни консултант у изради матурских радова ученица Уметничке школе у Чачку у Конзерваторској лабораторији НМЧ. За потребе матурског рада припремљени су предмети из збирке Белић.

Римске шерме

У априлу 2021. године Завод за заштиту споменика културе у Краљеву завршио је реконзервацију Терми које су по завршетку

овог пројекта доступне грађанима. Процес чишћења ове године обављен је једанпут.

На Римском тргу постављен је путоказ за Римске терме. Крајем године урађена су два бунара за одвод атмосферске воде са овог локалитет.

Као и претходних година Александра Гојгић је активно радила на промоцији Римских терми. Учествовала је у бројним прилозима локалних телевизија, као и на телевизијама *Прва*, *Курир*, као и у радио-емисији РТС 2.

У току манифестације *Музеји за гесеј* (од 12. до 18. маја 2021) Александра Гојгић и професор географије Горан Шипетић осмислили су програм стручног вођења од стране ученика првог разреда Економске школе.

Нова музејска поставка Народног музеја у Чачку

Израда описа нове поставке Народног музеја договорена је на стручном састанку одржаном 20. маја 2021. године у галерији Музеја, где су са директорком и кустосима разговарали и представници Града Чачка. Дизајнер Игор Степанчић предложен је за израду пројекта просторног уређења и дизајнирања будуће музејске поставке. На састанку кустоса са господином Степанчићем одржаном 2. јуна 2021. године дефинисане су обавезе, задаци и термини за израду синопсиса. Путем *ZOOM* апликације одржано је укупно седам заједничких састанака у оквиру којих су коментарисани дотадашњи послови и формирана основна идеја поставке. У периоду од јуна до септембра завршен је и идејни концепт Одељења за археологију (праисторија) ауторке Катарине Дмитровић, а коначни избор предмета и целина заведен је у заједничком документу свих кустоса Народног музеја у Чачку (бр. 631 од 20. 9. 2021). Након тога је 26. 10. 2021. године одржан још један састанак на коме су присуствовали Ирена и Игор Степанчић и Катарина Дмитровић, када је постављен коначни дизајнерски пројекат за

праисторијски период, чиме је постигнута потпуна сагласност аутора.

У јуну месецу сви одабрани предмети из Античке и Средњовековне збирке заједно са фотографијама и димензијама предмета послати су дизајнеру. У октобру су дефинисани простор и начин излагања дела поставке у вези са античким и средњовековним делом.

Теренска истраживања

Систематска рекогносцирања општине Лучани

У периоду од 22. октобра до 6. децембра 2021. године обављено је рекогносцирање дела општине Лучани у оквиру пројекта *Археолошка картија реије Чачка – фаза 1 – ойшїина Лучани 2*. Овогодишњом кампањом обављен је обилазак атара села Тијање, Рогача, Граб, Доња и Горња Краварица, Гуча, Турица и Зеоке. Археолошка екипа је, као и током претходне кампање, обавила проверу свих навода и постојећих докумената о археолошким локалитетима (за многе се није знала тачна локација). Детаљним обиласком терена, анкетањем мештана и запажањем основних геоморфолошких карактеристика подручја, у складу са подацима из извора или ранијих рекогносцирања, добили смо прилично тачну мапу налазишта, као и потенцијалних локација. Пређене трасе су на свакодневном нивоу бележене ГПС уређајима, локалитети су убицирани тачним координатама на ГИС платформи, тако да навигација кроз простор Доњег Драгачева у неком од програма (*Google Earth, Garmin BaseCamp*) омогућава веома прецизно сагледавање обрађеног простора и планирање наредних корака. Сигурно пређене путање, као и тачно утврђене позиције локалитета и локација, допринеће јаснијој слици о њиховој дистрибуцији и правилностима, као и мерама сигурне и брзе заштите.

Пројекат *Археолошка картија реије Чачка – 1. фаза – ойшїина Лучани 2* реализовала је следећа екипа: Катарина Дмитровић, музејски

саветник, руководилац; Александра Гојгић, виши кустос (обе из Народног музеја у Чачку); Угљеша Војводић, научни сарадник, Археолошки институт Београд; Драган Ћирковић и Љубинка Божићевић, дипломирани археолози из Чачка; Марко Бојовић, фотограф Народног музеја у Чачку. Радове су финансирали Министарство културе и информисања Републике Србије и Народни музеј у Чачку.

Археолошко рекогносцирање ойшїине Чачак

Археолози Народног музеја у Чачку су у периоду октобар – новембар 2021. године учествовали у реализацији пројекта *Сїудуїа изводљивости зашїише и їрезентације римских и рановизанїїјских локалїшеїа на їодручју Чачанске коїлине* у организацији Завода за заштиту споменика културе, руководиоца Марије Алексић-Чеврљаковић. Том приликом су по плану рекогносцирани делови атара села Пријевор, Паковраће, Бељина, Горња Горевница, Коњевићи, Атеница, Мрчајевци, Остра, Вујетинци и Горичани.

Археолошки надзор

На основу мера које је прописао Завод за заштиту споменика културе Краљево, бр. 1194/2 од 17. 11. 2020. године, донетим на основу Захтева Градске управе за урбанизам града Чачка бр. ROP-CAC-30939-LOC-1-НРАР-9/2020, Народни музеј у Чачку је 9. 6. 2021. године обавио археолошки надзор на к.п. бр. 6246/5 К.О. Чачак (инвеститор А. Радовановић). Приликом ископа у оквиру темеља за нови објекат нису уочени археолошки остаци, нити промена боје и квалитета земље која би могла да указује на њихово постојање.

Дана 11. 5. 2021. године Народни музеј у Чачку обавио је археолошки надзор на к.п. бр. 6287 К.О. Чачак (инвеститор П. Д. Аутоцентар Андрић д.о.о. Ваљево), на основу мера које је прописао Завод за заштиту споменика културе Краљево, бр. 1348/2 од 22. 12. 2020. године, донетим на основу Захтева Градске управе за урбанизам Града Чачка

и Локацијских услова бр. ROP-CAC-36187-LOC-3/2021 од 4. 3. 2021. године. Ископана земља је мрке уједначене боје, стерилна или са остацима претходно срушених објеката, док се на рел. дубини од око 0,5 - 0,7 м већ појављује стерилна здравица, што указује да на датом простору не постоји археолошки контекст.

На основу мера које је прописао Завод за заштиту споменика културе Краљево, бр. 941/2 од 28. 9. 2020. године, донетим на основу Захтева Градске управе за урбанизам Града Чачка и Локацијских услова бр. ROP-CAC-25097-LOC-1/2020 (инт. бр. 353-181-LOC/20/IV/2) од 2. 10. 2020, Народни музеј у Чачку је 22. 2. 2021. године обавио археолошки надзор приликом земљаних радова за доградњу стамбеног објекта (инвеститор Д. Јовановић из Чачка) на делу парцеле бр. 6300 КО Чачак. Приликом ископа у нивоу сутерена већ делимично изграђеног стамбеног објекта нису уочени археолошки остаци нити промена боје земље која би могла да указује на њихово постојање. На свим наведеним локацијама надзор је обавила археолог Катарина Дмитровић.

Археолошки институт из Београда је по решењу бр. 4/522-3 од 7. 12. 2021. године ангажовао археолога Народног музеја у Чачку Катарину Дмитровић за археолошки надзор у току извођења ауто-пута Појате – Прељина, на деоници 3 (Адрани – Прељина).

У својству установе заштите Народни музеј Чачак обавио је надзор на к.п. 128/1 КО Чачак 10. фебруара 2021. године. Парцела се налази у оквиру добра које ужива претходну заштиту археолошког локалитета Центар града Чачак (Евиденциони лист 15 од 13. маја 2019). Надзор је спроведен у делу пројекта реконструкције дела подрумске просторије. У одређеним деловима подрумске просторије (гараже) приступило се ручном уклањању земље, скинуто је 0,60 - 1 m и дошло се до релативне дубине од 1,5-2 m. Културни слој није утврђен, а покретних налаза није било.

Извештај о обављеном надзор прослеђен је Заводу за заштиту споменика културе у Краљеву (број од 122/21 од 11. 2. 2021). Надзор је вршила археолог Александра Гојгић.

У својству установе заштите Народни музеј Чачак обавио је надзор на к.п. 6291/1 КО Чачак 25. фебруара 2021. године. Парцела се налази у непосредној околини непокретног културног добра археолошког налазишта Порта Успења Пресвете Богородице. Надзор је извршен током машинског скидања земље у габариту који је предвиђен за темеље будућег породичног стамбеног објекта. Копано је до релативне дубине од 0,60 m. Културни слој није утврђен, а покретних налаза није било. Извештај о обављеном надзору прослеђен је Заводу за заштиту споменика културе у Краљеву (број 174/21 од 26. 2. 2021). Надзор је вршила археолог Александра Гојгић.

У својству установе заштите Народни музеј Чачак обавио је надзор на к.п. 5970/1 КО Чачак 8. марта 2021. године. Парцела се налази у непосредној околини непокретног културног добра археолошког налазишта Порта Успења Пресвете Богородице и археолошког локалитета Суво поље. Надзор је извршен током ручног скидања земље у габариту који је предвиђен за темеље будућег породичног стамбеног објекта. Копано је до релативне дубине од 0,40 - 0,70 m. Културни слој није утврђен, а покретних налаза није било. Извештај о обављеном надзору прослеђен је Заводу за заштиту споменика културе у Краљеву (број 199/21 од 9. 3. 2021). Надзор је вршила археолог Александра Гојгић.

У својству установе заштите Народни музеј Чачак обавио је надзор на к.п. 121/1 КО Чачак 19-20. јуна 2021. године. Парцела се налази у оквиру добра које ужива претходну заштиту археолошког локалитета Центар града Чачак (Евиденциони лист 15 од 13. маја 2019). Надзор је спроведен у делу припремних радова за копање темеља. Машински је скинут слој до релативне дубине од 3-4 m. Културни слој није утврђен, а покретних

налаза није било. Извештај о обављеном надзору прослеђен је Заводу за заштиту споменика културе у Краљеву (број 445/21 од 21. 6. 2021). Надзор је вршила археолог Александра Гојгић.

У својству установе заштите Народни музеј Чачак обавио је надзор на к.п. 389/1 КО Чачак 28. новембра 2021. године. Парцела се налази у оквиру добра које ужива претходну заштиту археолошког локалитета Центар града Чачак (Евиденциони лист 15 од 13. маја 2019). Надзор је спроведен приликом машинског копања површине предвиђене за темељ (темељне траке), а копано је до релативне дубине од 2,5 м. Културни слој није утврђен, а покретних налаза није било. Извештај о обављеном надзору прослеђен је Заводу за заштиту споменика културе у Краљеву (број 708/21 од 29. 10. 2021). Надзор је вршила археолог Александра Гојгић.

Научни и стручни скупови, семинари и стручно усавршавање

За научни скуп *Tumuli and Megaliths in Eurasia* у Проенса-а-Нова (Португалија), који је због актуелне пандемије отказан у 2020. години, припремљена презентација на тему *Notes on relation between the Iron Age necropoleis and settlements in the West Morava valley, Serbia, Case study of the mound necropolis in Mrčajevci* аутора Катарине Дмитровић приказана је на видео-конференцији 25. 5. 2021. године и постављена на youtube канал <https://youtu.be/7vWHu5rySbA>.

Катарина Дмитровић је учествовала на научном скупу *Драјослав Срејовић и мултидисциплинарност* одржаном у Крагујевцу 29. 11. 2021. године у организацији Центра за научноистраживачки рад САНУ, Универзитета у Крагујевцу и Завода за заштиту споменика културе Крагујевац. За ту прилику је припремила и презентовала рад *Краљевске сјолице - Умке у Ашеници: о резултатима новије анализе праће*.

За учешће на 20. међународном научном скупу о погребној археологији у Тргу Жиу (Румунија), на тему *Graves, Cenotaphs and Votive Deposits of Weapons in Europe - Bronze and Iron Ages*, Катарина Дмитровић је припремила текст и презентацију *Grave Characteristics of the Bronze Age Necropolises in the West Morava Region of Serbia*. Скуп је због веома тешке ситуације са корона вирусом отказан почетком октобра.

За међународни научни скуп *Od morja do morja. Življenje in smrt v pozni bronasti dobi med „Panonskim“ in „Jadranskim“ morjem*, у организацији Univerze na Primorskem, Fakultete za humanistične študije Inštituta za arheologijo in dediščino i Pokrajinskog muzeja Ptuj – Ormož, одржаном у on line формату 20. и 21. 5. 2021. године, кустос Катарина Дмитровић је презентовала рад *Негосјајућа карика. Нека зајажња о касном бронзаном добу у јорњем шоку Зајагне Мораве*.

По завршетку прошлогодишњег скупа *Римске шерме - 50 година након ошкрића: гујалој наслеђа и заједнице*, приступило се припреми одговарајуће публикације. Учесницима је послато упутство за предају радова, а до сада је пристигло седам текстова.

Сарадња са другим институцијама, стручним сарадницима и медијима

Катарина Дмитровић је учествовала у реализацији документарне емисије о Чачку Националне телевизије Грчке ERT 3.

Антрополошки материјал из гроба 1 на локалитету Двориште Гимназије у Чачку и из хумке 2 у Мрчајевцима предат је на обраду антропологу др Ксенији Ђукић са Медицинског факултета Универзитета у Београду.

Катарина Дмитровић је учествовала у изради брошуре о археологији у организацији Одељења за археологију Филозофског факултета Универзитета у Београду.

За потребе изложбе уметника Марка Марковића из Београда, која је одржана у Уметничкој Галерији „Надежда Петровић“,

уступљена су четири експоната из Средњовековне збирке. Експонати су фотографисани, док је документација са више археолошких локалитета такође уступљена за потребе каталога.

Александра Гојгић је за потребе аплицирања Чачка као културне престонице за 2023. годину предала пројекат *Лайцгаријум у дворишту музеја* који је Народни музеј урадио 2016. године, као и осмишљени *Водич кроз антички Чачак* (кружна тура кроз центар града и прича о открићима античког наслеђа).

ОДЕЉЕЊЕ ЗА ИСТОРИЈУ

Збирке

У току године Радивоје Бојовић је премио и ревидирао постојеће описе за 1587 предмета у збирци *Вићеније Појовић и синови* и збирци *Дојчило Мићровић*. Личне заоставштине су спаковане у картонске кутије и направљени су пописи. Исти поступак је спроведен и за заоставштину генерал-пуковника др Рајка Танасковића. Прегледане су полице са пакетима и кутијама и из збирке реалија, а такође је издвојен део предмета за збирку униформи и збирку фотографија. Последња два месеца у години проведена су на пословима припреме документације за одлазак са дужности. Спискови предмета, чија је припрема за упис у регистар културних добара у завршној фази, садржи 514 страна текста. Припремљене листе ревизије збирки имају 177 страна. Необрађени предмети, заједно са студијским материјалом донетим са терена, запаковани су у кутије са основним информацијама о садржају.

Током 2021. настављено је уношење података за предмете у програм за дигитализацију (ИМУС). Од 1. јануара до 31. августа 2020. године у програм су унети нови подаци за укупно 1.275 предмета.

У контакту са генералом Драганом Катанићем, који је био Начелник генералштаба Војске Србије, договорени су сарадња

и поклањање предмета за збирке Народног музеја у Чачку. Генерал Катанић је 2021. године поклатио неколико вредних предмета: официрску шапку РВ ПВО Војске Србије са ознаком, блузу генерал-пуковника РВ ПВО Војске Србије, панталоне официра РВ ПВО Војске Србије, кошуљу официра РВ ПВО Војске Србије, кравату официрску РВ ПВО Војске Србије, пар црних ципела официра РВ ПВО Војске Србије, навигацијски рачунар са упутством у футроли РВ ПВО ЈНА и макету ловца МИГ-29 са ознакама РВ Војске Србије.

Народни музеј у Чачку је у склопу програма за пројекат *Престоница културе 2023*. добио низ задужења, укључујући и осмишљавање и реализацију поставке Музеја кошарке у Чачку. Кустос др Милош Тимотијевић успоставио је контакт и остварио сарадњу са др Зораном Антоновићем, дугогодишњим играчем, лекаром и спортским функционером КК „Борац“ из Чачка, који је Народном музеју поклатио сребрну медаљу са Европског првенства за јуниоре 1968. године одиграног у Вигу (Шпанија), заставицу са овог такмичења, као и четири заставице кошаркашких клубова са којима је КК Борац из Чачка играо у Купу Радивоја Кораћа 1979/1980. године. Уједно, то су и први предмети које је Народни музеј добио за будући планирани Музеј кошарке у Чачку.

Истраживачки и научни рад

Током 2021. настављено је велико истраживање у вези са догађајима из 1941. године, с циљем обележавања 80 година од почетка Другог светског рата у Србији и Југославији. Детаљно је прегледана окупациона штампа за овај период (листови *Ново време*, *Обнова*, *Наша борба*, *Понедељак*), а затим и архивски фондови Градског поглаварства Чачак за 1941. који се чувају у Међуопштинском историјском архиву у Чачку. На основу вишемесечних истраживања написано је шест радова који су објављени у научним часописима.

Историчар др Милош Тимотијевић учествовао је на научном скупу *Публицистика у развоју друштва и државе I: Карановац – Краљево у српским новинама 1835-1918*, који су организовали Народни музеј Краљево, Институт за политичке студије у Београду, Правни факултет Универзитета у Београду и Град Краљево, учествовао је на више промоција књига и часописа, објавио једну монографију, једанаест научних радова, низ приказа научних монографија, као и више десетина новинских чланака.

Историчар др Милош Тимотијевић је био и рецензент књиге *Кафанска историја Горњег Милановца и околине: 1820-1980*, колеге Саше Савовића из Музеја рудничко-таковског краја из Горњег Милановца, а потом и књиге историчара уметности Миодрага Даниловића из Горњег Милановца под називом *Фрајменши њорогичне хронике: екфразе*.

Написао је и неколико рецензија за чланке који су објављени у часописима *Наша прошлост* из Краљева, *Историја 20. века* и *Војноисторијски гласник* из Београда.

Изложбе и рад на основним (сталним) музејским поставкама

Рад са публиком је због епидемије углавном био ограничен, тако није било могућности за планирање, реализацију и уобичајено отварање повремених изложби, а сви планови за припреме и њихово отварање пренети су у 2022. годину.

Послови на осмишљавању нове основне (сталне) поставке Народног музеја у Чачку у згради Старог начелства започели су на основу усмених саопштења директора већ од априла, да би се почетком новембра 2021. године, у договору са дизајнером изложбе Игором Степанчићем, уобличио основни концепт. Све конференције и договори организоване су преко интернета. Почетни распоред предложених предмета уобличен је за седам целина на којима је радио Милош Тимотијевић, од укупно 13 у новој

сталној поставци под радним насловима и наведеним редним бројевима: 6) Чачак у османско доба; 7) Чачак у бунама 1804-1815; 8) Обнова Чачка у XIX веку; 9) Чачак у ослободилачким ратовима 1912-1918; 10) Чачак у Краљевини Југославији; 11) Чачак у Другом светском рату; 12) Чачак у епохи социјализма и 13) Чачак у време транзиције 1991-2000. У свим овим целинама учешће у обликовању поставке имају и колегинице Делфина Рајић и Ивана Ђирјаковић са предметима из збирки које оне воде. Свих наведених седам целина допуњаваће се новим предметима, а они који су већ предложени у зависности од потребе добиће нови распоред или ће се можда изоставити. Ликовни садржај поставке тек треба да се уобличи, као и дизајн, и на крају одреди дефинитиван распоред предмета по просторијама.

Народни музеј у Чачку је у оквиру задужења која су планирана у оквиру пројекта *Пресионица културе 2023*, добио задатак да реализује *Музеј кошарке* у Чачку. Кустос др Милош Тимотијевић је 18. октобра 2021. добио усмена обавештења о задужењима на пословима у овом пројекту и до 18. новембра са колегом историчарем Миланом Лишанчићем уобличио писани *Предлој* за поставку *Музеја кошарке* у згради „Соколане“. На основу овог концепта настављен је даљи рад на терену, као и прикупљање података и предмета, а успостављена је сарадња са Факултетом примењених уметности у Београду, Музејом у Пријеполу у коме се налази соба са предметима кошаркаша Владе Дивца, Кошаркашким савезом Србије у Београду, установама културе у Чачку и Регионалним заводом за заштиту споменика културе у Краљеву. Због кратких рокова за реализацију овог пројекта сви послови су покренути и пре званичне и правно обавезујуће одлуке да Народни музеј у Чачку има задужење да осмисли и уобличи *Музеј кошарке* у Чачку и да на тим пословима ради др Милош Тимотијевић. Због потребе брзе и ефикасне анимације јавности, као и бројних

неизоставних планираних активности у овом захтевном пројекту у 2022. и 2023. години, већ од новембра 2021. свакодневно су објављивани едукативно-пропагандни текстови на интернету о развоју кошарке у Србији. Детаљан попис свих активности са резултатима истраживања достављани су директору Народног музеја на сваких петнаест дана, почев од 27. октобра 2021. године.

Послови у вези са радом редакције Зборника радова Народног музеја у Чачку

Током године прегледани су сви пристигли радови за *Зборник радова Народног музеја* у Чачку бр. 50 који су пристигли до 24. августа, као и они који су штампани у претходно броју. Историчар др Милош Тимотијевић је у оквиру својих задужења примио све радове у папирном и електронском облику, као и прилоге у форми цртежа и фотографија. Као члан редакције прочитао је све радове, а оне који се тичу историје потписао и као рецензент. Обавио је и послове у вези са сарадњом са преводиоцима на енглески и француски језик, као и лектором и коректором текстова. Највећи број радова приспелих за 50. број *Зборника* није испуњавао техничке захтеве, тако да је било неопходно ускладити их са стандардима објављивања (навођење напомена, њихов садржај, навођење списка литературе, формирање резимеа, распоред фотографија и њихове легенде), што је изискивало додатни рад и залагање. Истовремено су обављени и сви послови у вези са коректуром и припремом за штампу *Библиографије Зборника радова Народног музеја 1/1969 – 50/2020.* аутора Небојше Цвејића.

Сарадња са медијима

Услед посебне здравствене ситуације током 2021. појачана је сарадња са медијима, нарочито са *Полишиком*, *Чачанским гласом*

и *Таковским новинама*. За *Полишику* су објављена два фељтона. Први под називом *Савезничко бомбардовање Трагова и сјасовање њилоша 1943-1944.* (23 наставка од 12. јануара до 3. фебруара 2021), а други под називом *Идеолошка уверења, њилошичка делатност и сјваралаштво Драгише Васића* (27 наставака од 24. августа до 19. септембра 2021. године). За *Чачански глас* је током 2021. објављено укупно 10 текстова, као и два интервјуа, а за *Таковске новине* четири текста који говоре о историји Чачка, Горњег Милановца, Моравичког округа и околних подручја. Објављен је и један интервју у недељнику *Печаш*, као и један ауторски текст у *Полишици*.

За потребе дописништва РТС-а у више наврата даване су изјаве у вези са историјом Чачка и околине.

Због ограничења рада у реалном простору услед здравствених прилика, на друштвеним мрежама су свакодневно објављивани најразличитији прилози из историје Чачка и рада Народног музеја у Чачку. Нарочито је презентован музеолошки рад.

ОДЕЉЕЊЕ ЗА ИСТОРИЈУ УМЕТНОСТИ

Поред организационих послова у вези са радом установе, Делфина Рајић, директор Народног музеја у Чачку, активно је учествовала у свим пројектима и манифестацијама Музеја. Организовала је припрему изложби које су биле део редовне активности током године, као и низ књижевних вечери, предавања и учешћа у телевизијским емисијама.

ОДЕЉЕЊЕ ЗА ЕТНОЛОГИЈУ

Етнолошко одељење је попунило збирку са 45 нових предмета у вези са збиркама покућства, посуђа и привреде, извршен је један откуп предмета, док је поклоном од грађана добијен већи број предмета за збирке

покућства и привреде. Од госпође Лепосаве Мечанин из Чачка добијено је на поклон 13 предмета за Збирку покућства, а од госпође Мирке Шеловић из Чачка 6 предмета за Збирку привреде.

У оквиру редовних музејских активности настављен је процес инвентарисања предмета. Сниман је видео и аудио-материјал у току теренских активности.

У дигиталној техници снимљено је око 400 фотографија, углавном из области нематеријалне баштине, као и објеката и детаља у вези са народним градитељством и предметима материјалне културе. Највећи део фотографија настао је у току теренских активности кустоса. У фото-лабораторији је снимљено око 100 фотографија експоната.

У оквиру редовних музејских активности вршене су редовне активности око одржавања и сређивања депоа, разврставани су предмети и вршена је реинвентаризација.

Стручна екипа предузећа *Еко-сан* из Београда извршила је третман фумигације у депоима *Комуналца* и просторијама *Музеја дејшњивости*.

Теренска активност

У текућој години вршена су теренска тематска истраживања. Настављена је сарадња са бројним чачанским породицама, од којих су добијени значајни подаци на теме у вези са пројектима, као и за редовну активност Одељења на прикупљању нових предмета за етнолошке збирке.

Етнолози су заједно са сарадницима обављали низ истраживачких активности на простору Моравичког управног округа. У оквиру пројеката Министарства културе РС вршена су обимна теренска истраживања на територијама општина Ивањица и Лучани.

Етнолози су учествовали на теренским активностима и на простору Рашке и планине Јавор. Евидентирана је појава да се песма изводи уз *шејсију*, што представља веома

важан елемент нематеријалног културног наслеђа који је још увек жив.

Нова стална поставка

У току године Етнолошко одељење је активно радило на изради синопсиса за Нову сталну поставку музеја у згради Старог начелства. Направљен је план поставке која ће хронолошки приказати Чачак и његову околину у прошлости. Са дизајнером Игором Стјепанчићем урађени су план поставке, распоред експоната и делимично дизајн витрина и просторија у оквиру поставке. У наредном периоду наставиће се са реализацијом ових активности.

У оквиру пројекта *Пресионица културе 2023*, етнолози су ангажовани на изради сталне поставке Градска кућа која ће бити смештена у Хаџића кући у Господар Јовановој бр. 6. Урађен је синопсис ове нове сталне поставке, договорена је конзервација експоната, израда плана и дизајна поставке и у 2022. години активно ће се радити на њеној реализацији. Поред ове поставке етнолози су ангажовани на још неколико пројеката који ће бити реализовани у 2022, на чијим плановима се активно радило у 2021. години. Израђен је план и пројекат за Лapidаријум у дворишту Музеја у коме ће бити изложени надгробни споменици из археолошке и етнолошке збирке.

Научни и стручни скупови и стручно усавршавање

Конференција о нематеријалном културном наслеђу. Стручни скуп у организацији Катедре за етнологију и антропологију Филозофског факултета у Београду организован је 7. и 8. априла. Снежана Ашанин је излагала о традиционалном соколарству, Светом Трифуну – празнику винара, виноградара и крчмара, ћурчијском и сарачком занату и обредним хлебовима као потенцијалним елементима који би се могли наћи на Националној листи нематеријалног културног наслеђа.

Нематеријално културно наслеђе у служби локалног развоја. Снежана Ашанин је учествовала у раду округлог стола, а у организацији НАЛЕД-а и Етно-мреже. *Традиционална чийка на одевним предметима на пројектору Сјаре Рашке* главна је тема око које су стручњаци износили своје ставове и предлоге за даље кораке у служби заштите ова три елемента НКН.

Секција музејских његајоја. За стручни скуп у Сомбору Снежана Ашанин је припремила излагање на тему *Дечје њозоришне представе у служби музејске њоставке.*

Етнолошки филм

На *Међународном фестивалу етнолошкој филма* у Београду одржаном од 4. до 8. октобра 2021. године у оквиру информативне секције приказан је етнолошки филм *Како Усуд каже - уметници у занатљу*, настао у оквиру пројекта истраживања старих заната.

Божиху у Бресници. Снежана Ашанин је са етнолошким филмом у трајању од 28 минута учествовала на међународном фестивалу етнолошких филмова. Представљени су обичаји које на Бадњи дан и Божић спроводи породица Дачовић у селу Бресница, заселак Чекеревци.

Маћанске њлоче – јуче, данас, суѡра. Снежана Ашанин реализовала је етнолошки филм који се односи на древни занат покривања кућа каменим плочама у ивањичком крају и околини.

Дарови Жује александровачке. У сарадњи са Музејом винарства и виноградарства реализован је пројекат о производњи вина у овом крају. Снежана Ашанин је са стручном филмском екипом израдила видео-запис и сценарио.

Нематеријално културно наслеђе

Снежана Ашанин је, као регионални координатор за нематеријално културно наслеђе, припремила три нова предлога за упис на националну листу нематеријалног

културног наслеђа: *Знања и вештине израде ојица, Косидба на Рајцу и Пливање за Бојојављенски крсић.* Поред тога, радила је и на евидентирању и припреми нових елемената: *Завештина – колективна свадба, Производња ђумура, Маћанске њлоче у ивањичким селима, Друштвене ѡраксе и знања у ѡрипремању и ѡѡреби традиционалној ѡића од шљива – шљивовице, Деѡинци, Маѡерице и Оци и Вашари у Србији.*

Манифестације

Драгачевски сабор ѡрубача. Снежана Ашанин је за 61. Драгачевски сабор трубача реализовала нову сталну поставку у Музеју трубе. Организовала је импровизацију традиционалне драгачевске свадбе и израдила сценарио. Била је и селектор у избору здравица које су се говориле на Сабору. Истовремено је ангажована и као председник стручног жирија за здравице и за избор најлепше народне ношње.

Сабор фрулаша у Прислоници. Снежана Ашанин је заједно са колегом Мирославом Митровићем из Етнографског музеја у Београду била ангажована на реализацији изложбе традиционалних музичких инструмената.

Фестивал маски. Традиционално, Снежана Ашанин је као етнолог била члан стручног жирија у избору најоригиналније маске коју организује КУД *Абрашевић*.

Манифестација „Креације и рукоѡворине“ 4. Сајам је одржан 2. октобра на Градској плажи, новоуређеном простору Спортског центра „Младост“ у Чачку.

Рад у стручним друштвима

Етнолози су учествовали у раду Музејског друштва Србије. Снежана Ашанин је радила послове секретара Друштва, а Ивана Ђирјакковић послове члана Надзорног одбора. У Министарству Културе Републике Србије, Снежана Ашанин је узела учешће у раду стручног скупа *Еѡнографске маје*.

Пројекти

Удружење „Наше дрво” је у сарадњи са Народним музејом Чачак од Министарства културе РС добило средства у сектору за Нематеријално културно наслеђе за пројекат *Истраживање старих заната на територији општинске Лучани*. У оквиру овог пројекта Удружење је у сарадњи са Народним музејом Чачак извршило истраживања терена Горњег и Доњег Драгачева које је последњи пут делимично истраживано крајем 70-их и почетком 80-их година XX века. Извршена је ревизија претходних налаза и истражене су све некадашње и садашње занатлије на овој територији, али и евидентирани нови елементи нематеријалног културног наслеђа. Истраживања су извршена у периоду од јуна до децембра месеца 2021. године. Истраживања и снимање занатлија вршила су три етнолога – Ивана Ћириковић, музејски саветник, Снежана Ашанин, музејски саветник (обе из Народног музеја Чачак) и Милан Брајовић, виши кустос из Музеја рудничко-таковског краја. Снимљен је филм под називом *Трилоија заната – Драгачево*. Предеона област Драгачева била је у прошлости позната по великом броју занатлија (дрводеља, опанчара, ковача, крчмара, ћумурџија, кречара, каменорезаца, али и ткаља, предилја, плетилја...). У овом филму о свом занату говориле су Милка Благојевић и Илинка Славковић које у Милкиној радњи за пријем вуне за даљу прераду у Гучи, са иглама у рукама од вуне стварају своја уметничка дела. Власник најстарије кафане у Гучи Предраг Бројић Дачо говорио је о овом занимању у прошлости, а његови наследници, ћерка Данка Мудринић и унук Урош, о послу кафеџије данас и начинима одржања у будућности кроз производњу и конзервирање традиционалне хране. Владимир Славковић, једини активан произвођач креча у Ртима, селу у прошлости познатом по великом броју кречана, објаснио је начин печења креча. Марко Стојановић, млади ковач, говорио је о свом занату и повратку

у родну Гучу из Београда у којој планира да живи од свог заната. У Народном музеју Чачак 16. децембра одржана је промоција истраживања и премијерно приказан филм.

Етнолошко одељење Народног музеја Чачак и Удружење „Наше дрво” добили су средства од Града Чачка за пројекте *Чисћоћа је љола здравља* (замишљен као радионица за децу предшколског и школског узраста са територије Града Чачка) и *Ришам традицију*. Радионице су одржане у августу месецу у сарадњи са Александром Алемпијевићем. Учесници су имали прилику да се упознају са нашом музичком традицијом.

Покренимо ниши. У сарадњи са Удружењем „Страцимиров запис” реализован је пројекат школе ткања, веза и плетења. Пројекат је финасирало Министарство културе. Уз поштовање епидемиолошких мера, у више мањих група у току летњих месеци реализована је обука за све заинтересоване полазнике. Остварена је одлична сарадња са Гимназијом и професорком Снежаном Биорац.

Школа ручних радова. Град Чачак је преко Удружења „Страцимиров запис” финансирао пројекат који се односио на женску домаћу радност. Истовремено, у сарадњи са дизајнером Владимиром Радуловићем, организован је курс макрамеа (уметничког везивања чворова), за које је међу полазницима владало велико интересовање. Већина полазника били су деца и млади.

Маћанске љоче – евиденцирање нових елемената нематеријалног културног наслеђа. Пројекат је финансиран средствима Министарства културе РС. Извршена су детаљна теренска истраживања на територији ивањичке и ариљске општине. Израђен је веома богат видео-запис који сведочи о вештинама и техникама овог древног заната. Обављени су бројни интервјуи са архитектама, туризмомолозима и мајсторима који се још увек баве овим послом. Међу њима најактивнији је био Марко Марковић који је вољан да знања и вештине маћанског заната пренесе

на млађе земљаке. Тим поводом остварена је одлична сарадња и са Техничком школом у Ивањици.

Производња ћумура – евиденцирање новој елементијалној културној наслеђа. У сарадњи са Културним центром општине Лучани, Снежана Ашанин је реализовала истраживачки пројекат који се односи на овај древни занат. Драгачевски крај је познат по производњи ћумура који је пронашао своје тржиште на територији Србије, па и шире. Извршена су теренска истраживања на простору читавог драгачевског краја, израђени видео-записи са комплетном представом добијања ћумура по свим фазама, као и интервјуи са мајсторима који зидају ћумуране.

Свадебни обичаји Срба. У сарадњи са Народним музејом у Врању и Удружењем „Страцимиров запис“ Снежана Ашанин је учествовала у теренском истраживању у вези са свадбеним обичајима у овом крају. Извршени су теренско истраживање и израда видео-записа о свадбеном церемонијалу, као упоређивање свадбених обичаја овог дела Србије са обичајима у чачанском крају. Сумиране су сличности, али и евидентирани различитости.

ЛАБОРАТОРИЈА ЗА КОНЗЕРВАЦИЈУ И РЕСТАУРАЦИЈУ

Подаци о извршеним конзерваторско-рестаураторским радовима и интервенцијама:

археолошке збирке:

- локалитет *Ашеница, Умке, Хумка II:*

Завршен је део конзерваторског третмана (делови гвоздених праисторијских кола - ТБР: 103, 104, 122, 127), као и припрема фрагмената за наставак конзерваторско-рестаураторског третмана у некој другој специјализованој лабораторији.

- локалитет *Мрчајевци – Крњина* (ископавања 2018. године):

Завршен је конзерваторско-рестаураторски третман 13 гвоздених и 4 бронзана предмета са ископавања из 2018, као и 5 гвоздених налаза из 2019. године.

- локалитет *Мојсиње* (ископавања 2018. године):

Завршен је конзерваторско-рестаураторски третман једног бронзаног предмета.

- локалитет *Гимназија – Чачак* (археолошка ископавања 2018. године):

Завршен је конзерваторско-рестаураторски третман 5 бронзаних и 2 гвоздена предмета.

- локалитет *Пријевор - Чуљевина* у Чачку (ископавања 2019. године):

Завршен је конзерваторско-рестаураторски третман 4 гвоздена, 5 бронзаних и 1 коштаног предмета.

- локалитет *Кулине* у Чачку:

Завршена је реконзервација керамичких посуда из Сталне поставке;

- локалитет *Глац – Сремска Мишковица* (ископавања 2017 – 2019. године):

Завршен је конзерваторско-рестаураторски третман 2 сребрна, 25 бронзаних и 3 гвоздена предмета који припадају Музеја Срема.

- локалитет *Рудник (Дрење - Дворишће С. Марковића, Дрење - Којовача):*

У току је конзерваторско-рестаураторски третман гвоздених налаза са археолошких ископавања из 2017. и 2018. године;

- локалитет *Рудник (Ђурине ћелије на Руднику):*

У току је конзерваторско-рестаураторски третман металних налаза (сребро, бронза, гвожђе) са пратећим материјалом који потичу са археолошких ископавања од 2016. и 2020. године, као и металних налаза (сребро, бронза) из римске епохе;

- локалитет Сирмијум (*Сремска Мишровица*):

У току је конзерваторско-рестураторски третман 85 металних налаза (сребро, бронза, гвожђе) из Музеја Срема који потичу са археолошких ископавања од 2003. и 2021. године, као и 38 коштаных чешљева;

- локалитет *Суво њоље*:

У току је конзерваторско-рестураторски третман керамичких посуда;

- *Збирка Белић*:

Завршен је конзерваторско-рестураторски третман 37 металних предмета који потичу из *Збирке Белић*.

- **историјске збирке:** *Збирка оружја и војне опреме*: Завршен је конзерваторско-рестураторски третман 8 бајонета (2 бајонета са канијом) и 4 тесака.

- **етнолошке збирке:** Завршен је третман одабраних играчака из Етнолошке збирке. У току је конзервација 11 металних предмета из Збирке покућства.

Превентивна конзервација

Извршени су редовни мониторинг и обрада података амбијенталних услова у Сталној поставци. Конзерватори су током године предузимали одговарајуће мере и активности у домену превентивне конзервације (припрема одговарајућег паковања за чување и транспорт музејских предмета, контрола параметара за адекватно чување и излагање предмета итд.).

Учествовање на предавањима и радионицама, стручна сарадња

У току прошле године настављена је сарадња са проф. др Кристином Шарић са Рударско-геолошког факултета у Београду у погледу анализе и заштите археолошких предмета, односно припреме стручних и научних радова за публикавање.

Стручни програм *Сарадња кушјоса и конзерватора - Сјудија случаја: Сјо јодина часојиса „Зенић” и судбина „Зенићове” колекције*

Лабораторија за конзервацију и ресторацију организовала је 26. августа предавање историчарке уметности проф. др Ирине Суботић под називом *Сарадња кушјоса и конзерватора - Сјудија случаја: Сјо јодина часојиса „Зенић” и судбина „Зенићове” колекције* у Центру за стручно усавршавање у Чачку. Предавање је одржано у оквиру започетог циклуса посвећеног темама из области конзервације и ресторације.

Изложбе

Конзерватори су учествовали у техничкој реализацији тематских изложби у организацији Народног музеја у Чачку, као и изложби других музеја, установа и удружења.

Током године настављена је припрема изложбе у вези са презентацијом и заштитом античког наслеђа Града Чачка. Смештајући античку прошлост у уметнички контекст, изложба ће покрити низ тема са посебним акцентом на очувању античког наслеђа почев од археолошког локалитета и епиграфских споменика, па све до уметничких и употребних предмета који припадају археолошкој збирци Музеја.

Стручна пракса из области конзервације и ресторације, обрзовни рад

Стручни рад Татјане Момировић из Музеја рударства и металургије Бор, под насловом *Конзервација одабраних бронзаних њредмеја из збирки Музеја рударства и металургије Бор*, припреман је у периоду 2021. године за стицање звања конзерватора под менторством Слободана Богојевића.

Лабораторија за конзервацију и ресторацију наставила је са организацијом стручне праксе из области конзервације и ресторације за ученике III и IV разреда средње

Уметничке школе из Чачка (смер: конзерватор културних добара).

У периоду од 24. до 28. маја ученици III године Уметничке школе похађали су кратку, информативну стручну праксу из области *Конзервација и реституација метала*. Практика је поред теоријског дела подразумевала и мање конзерваторске интервенције на одабраним археолошким налазима. Поред конзерватора Слободана Богојевића у програм је била укључена и предметна професорка Снежана Добросављевић.

У периоду од априла до јуна месеца, ученице IV године Марта Јевтовић и Милена Наранчић су под менторством Слободана Богојевића припремале матурске радове који су обухватили конзервацију одабраних металних предмета из *Збирке Белић*. Израда матурског рада је изведена у сарадњи са професором Рашом Јованићем, док је конзервација предмета извршена под менторством Слободана Богојевића. Помоћ, сугестије и менторство у погледу археолошког контекста и интерпретације предмета пружили су археолози Александра Гојгић и Катарина Дмитровић.

Почетком септембра Николина Ђорђевић, ученица IV године Уметничке школе, започела је са припремом матурског рада под менторством Слободана Богојевића.

Сајт Музеја, текући послови

Слободан Богојевић је током године технички координирао одржавање и ажурирање редизајнираног сајта уз консултације са осталим колегама из Музеја. Дизајн сајта је поверен Богданки Половини, фотографу и дизајнеру из Београда. Богојевић је био ангажован и на административним пословима у секретаријату Музеја, као и на пословима у вези са јавним набавкама (*План набавки*).

Апарати и опрема, извршени радови

Током новембра и децембра у лабораторији је завршена санација оштећеног плафона, као и уградња система за екстракцију

– усисног сета токсичних честица прашине и гасова који се издвајају током процеса конзервације и реституације. Лабораторија је почетком 2021. године добила додатна средства од Министарства културе и информисања Републике Србије у вези са набавком поменути опреме. Град Чачак је обезбедио средства за извођење грађевинских, молерских и електричних радова у делу лабораторије у којој се уграђује систем за екстракцију, као и део средстава за набавку опреме. Дејан Петровић је током новембра и децембра за потребе лабораторије за конзервацију осмислио и израдио потребни мобилијар.

БИБЛИОТЕКА МУЗЕЈА

Рад библиотеке одвијао се у великој мери по устаљеном току: рад са корисницима, набавка књига и часописа (разменом, поклоном, куповином), обрада књига у библиотечком програму НИБИС, серијске публикације, размена са музејским и другим установама у земљи и иностранству (углавном подручје Европе) и корицење књига.

Епидемиолошка ситуација утицала је на смањени број корисника ван Музеја. Услуга се углавном одвијала за потребе кустоса установе и веома мали број студената и истраживача. Поред литературе, из фонда библиотеке коришћене су позајмице из других установа, највише Народне и Универзитетске библиотеке у Београду. Такође је за колеге из других музеја и истраживаче урађено више услуга копија и позајмица публикација.

За библиотеку Музеја набављене су следеће публикације: 348 књига и то 159 разменом (122 у земљи, 37 иностранство), 168 рачуном (све домаћа књига) и 21 поклоном. Добијено је 121 наслова часописа, од чега домаћих 72 (6 нових), иностраних 49 (4 нова), а такође је реинвентарисано 98 наслова. Закључно са 2021. у библиотеци Музеја укупно је евидентирано 600 наслова часописа. Број редовних наслова се креће између 120 и 150 (највише добијених разменом, док се купује 5 наслова).

У НИБИС је унето и обрађено 530 наслова књига, а сви запослени имају могућност претраживања записа. Сви приспели часописи су евидентирани у картотеку и уписани у инвентарску књигу библиотеке, а постојећи списак је ажуриран и прослеђен запосленима. Музејска издања су, као и до сада, поклањана сарадницима, а припремљено је за обраду још 125 публикација добијених поклоном од Народне библиотеке Србије.

За размену је послато 272 публикације. Зборник бр. 50 послат је на 95 адреса установа у земљи, 65 у иностранство, док су остале публикације послате на адресе у Србији: Храм Светог Вазнесења Христовог (37), Библиографија Зборника радова (28), Прота Вићентије Поповић и синови (47). Укочиено је 45 публикација.

Од 1. септембра 2021. године примљено је на одређено време једно лице са стручним звањем дипломирани библиотекар. Колегиница је упозната са обавезама радног места, чиме су у знатној мери побољшани и олакшани целокупан рад и функционалност библиотеке.

СТАЛНА ПОСТАВКА НАРОДНОГ МУЗЕЈА У ЧАЧКУ

Сталну поставку Народног музеја у Чачку у 2021. години посетило је укупно 4120 посетилаца (2200 деце и 1920 одраслих).

Поред деце предшколског узраста, Музеј су у оквиру редовног школског програма посећивали и ученици основних и средњих школа. Услед немогућности путовања због пандемије, домаћи туристи су користили сваку прилику да боље упознају своју земљу, па је њихов број значајно порастао. Гости локалне самоуправе и многих институција у граду били су и наши посетиоци.

У оквиру пројекта *Дигитализација туристичке њонуде Републике Србије*, Министарство трговине и туризма изабрало је Конак Јована Обреновића за један од локалитета за који је израђена виртуелна тура. За потребе тог пројекта достављена је табела са списком

одабраних микро-локалитета (експоната) и по једна појединачна фотографија за сваког од њих.

Туристичка организација Чачка је у све своје активности, као и увек, укључивала и наш Музеј – посете туристичких новинара, познатих блогера и тв екипа. Учешће у емисији *Којекуга* Првог програма Радио Београда и *Ог злаша јабука* РТС-а послужило је као одлична реклама. Настављена је сарадња са редакцијом Српског биографског речника Матице српске и Међуопштинским архивом у Чачку у оквиру часописа *Изворник*.

ИЗЛОЖБЕ НАРОДНОГ МУЗЕЈА

У Галерији Народног музеја, у складу са епидемиолошком ситуацијом, отворене су две изложбе из сопственог програма, једна гостујућа и девет изложби које су организовали појединци, организације и удружења из Чачка. Пратећи програм чинила су предавања, промоција књига и разговори. Галерију Народног музеја у Чачку је током 2021. године посетило 4.210 посетилаца.

Изложбе Музеја у Чачку

Вићентије Појовић и синови, аутора Радивоја Бојовића. Изложбу је 22. јануара отворила Делфина Рајић.

XXXVII Дечји мајски салон са темом *Сјоменичко наслеђе* аутора Делфине Рајић.

Овогодишња изложба која је отворена 20. маја окупила је радове ђака девет школа са подручја Града Чачка. Селекциона комисија одабрала је 340 од 520 пристиглих радова за излагање. Од одабраних радова награђено је десет, а најбоља је била ОШ „Ратко Митровић“ из Чачка. Изложбу је пратио каталог од 36 страна.

Гостујуће изложбе

Трајајући за инспирацијом у народном прагмателству, из збирки Музеја науке и технике. Ауторка изложбе је др Снежана

Тошева, музејски саветник. Изложбу је 30. августа отворила Делфина Рајић.

Изложбе у организацији установа, појединаца, организација и удружења

Сан о слободи – изложба слика Весне Петровић. Изложба је отворена 14. априла.

Формай – изложба фотографија отворена је 3. јула.

Месечева соба – изложба аутора Гордане Каљаловић и Ђорђа Одановића. Изложбу је 19. јула отворила Делфина Рајић.

Мисли – изложба Иване Кнежевић. Изложбу је 2. августа отворила Делфина Рајић.

Изложбу студената Факултета уметности отворила је 18. августа Делфина Рајић.

Бележница – изложба аналогних фотографија студената Факултета примењених уметности. Изложбу је 14. октобра отворила Делфина Рајић.

Годишња изложба Уметничке школе Чачак. Изложбу је 27. октобра отворила Делфина Рајић.

Међународно бијенале графике – **Црна нас сјаја**. Изложбу је 10. новембра отворила Делфина Рајић.

На итрају свейлоси – изложба Божидара Плазинића. Изложба је отворена 11. децембра.

КУЛТУРНО-ПРОСВЕТНА ДЕЛАТНОСТ

Промоције, представљања публикација, изложбе

Др Милош Тимотијевић отворио је 7. априла изложбу *Штамјана реч 2020.* у Градској библиотеци „Владислав Петковић Дис“ и том приликом говорио о значају издаваштва у Чачку и Моравичком округу.

Изложбу фотографија у Парохијском дому у Вичи отворила је 3. маја Делфина Рајић.

У дворишту Уметничке галерије „Надежда Петровић“ у Чачку др Милош Тимотијевић говорио је 3. јуна на промоцији монографије Драгане Божовић *Породица Надежде Пејровић кроз 19. век* заједно са аутором књиге и другим рецензентом др Драганом Булатовићем.

Током манифестације *Дани Преображења* у Краљеву 17. и 18. августа 2021. године, др Милош Тимотијевић учествовао је са рефератом *Владари и вароши: штамја о њосејама Обреновића и Карађорђевића Краљеву, Чачку и Горњем Милановцу (XIX и почетак XX века)* на научном скупу *Публицистика у развоју друштва и гржаве I: Карановац – Краљево у српским новинама 1835-1918.* који су организовали Народни музеј Краљево, Институт за политичке студије у Београду, Правни факултет Универзитета у Београду и Град Краљево.

У Галерији Народног музеја у Чачку 27. августа представљени су *L Зборник радова Народног музеја у Чачку и Библиографија Зборника радова Народног музеја у Чачку.* У представљању публикација учествовали су др Вук Даутовић, научни сарадник Филозофског факултета у Београду, Небојша Цвејић, историчар, виши библиотекар Библиотеке у Шапцу, и Делфина Рајић.

Центар за научноистраживачки рад САНУ, Универзитет у Крагујевцу и Народни музеј у Чачку одржали су 8. октобра трибину *Драјослав Срејовић: мислилац отвореног ума.* У програму су учествовали академик Видојко Јовић, геолог, др Мирослав Лазић, археолог, и Делфина Рајић.

Удружење „Чувари дела Вука Караџића“ и Народни музеј Чачак организовали су 25. октобра књижевни програм *Следебеници 2021: Књижевне променаде.*

У Галерији Народног музеја у Чачку 28. октобра представљен је роман *Дурбин грофа Саве Владиславића* Велимира И. Ивановића. У програму су учествовали Бранко Вукомановић, потомак, аутор књиге и Делфина Рајић.

У оквиру пројекта Културно-образовне манифестације *Дани Вука Караџића у Чачку*, које је организовало Удружење „Чувари дела Вука Караџића“, Делфина Рајић је 3. новембра одржала предавање *Овчарско-кабларски манасџири у делу Вука Караџића*.

У Галерији Народног музеја у Чачку 4. новембра промовисана је књига др Милутина Живковића *Сџара Рашка њог иџалијанском окуџацијом 1941-1943. џодине*. У програму су учествовали др Милош Тимотијевић, др Коста Николић, аутор публикације са Института за савремену историју у Београду и Делфина Рајић.

У Галерији Народног музеја у Краљеву 9. новембра др Милош Тимотијевић је учествовао у промоцији часописа *Наша џрошлосџ бр. 19*.

У Галерији Народног музеја у Чачку 13. децембра представљена је књига *Сайџурнов џоџлед* Драгана Војводића.

У Галерији Народног музеја у Чачку 16. децембра промовисана је књига др Рада Ристановића. У програму су учествовали др Милош Тимотијевић, др Бојан Димитријевић, аутор публикације са Института за савремену историју у Београду и Делфина Рајић.

НАГРАДЕ, ПРИЗНАЊА, ЗАХВАЛНИЦЕ

- Удружење за неговање слободарске традиције српског народа „Потпуковник Миљко В. Танасијевић“ доделило је *Повељу Народног музеју у Чачку* 30. маја.

- Удружење за неговање слободарске традиције српског народа „Потпуковник Миљко В. Танасијевић“ доделило је *Повељу Делфини Рајић у Чачку* 30. маја.

- Удружење „Чувари дела Вука Караџића“ доделило је 30. јуна признање *Задужбинар џодине* Делфини Рајић.

- Студенти Факултета уметности 18. августа захваљују Народног музеју Чачак

за учешће у шестој по реду традиционалној изложби.

- Музејско друштво Србије доделило је 15. новембра *Захвалницу* Народног музеју Чачак за сарадњу и остваривање програмских задатака Друштва и унапређивање музејске делатности.

КАДРОВИ

Тања Симић ради на одређено време од 1. марта на месту хигијеничара.

Лидија Гавриловић, дипломирани библиотекар, радила је у библиотеци Музеја на одређено време у периоду од 1. септембра до 31. децембра.

Ана Гостиљац, дипломирани информатичар, радила је на одређено време у периоду од 20. септембра до 31. децембра.

Ирена Војиновић, дугогодишњи секретар Музеја, преминула је 24. септембра.

Љиљана Филиповић ради на одређено време од 1. октобра на месту секретара музеја.

Бојовић Радивоје, музејски саветник, дугогодишњи кустос-историчар отишао је у пензију 31. децембра.

Стефан Новичић, дипломирани историчар, ради у Музеју у периоду од 20. децембра у оквиру стручне праксе Националне службе за запошљавање *Моја џрва џлаша*.

БИБЛИОГРАФИЈА РАДНИКА МУЗЕЈА

Биљана Чкоњевић. „Фосилне шкољке из кредних седимената Драгачева“, *Зборник радова Народног музеја* L, Чачак, 2020, 7-13.

Katarina Dmitrović, M. Ljuština. „Vatinska kultura u zapadnoj Srbiji: tradicionalne postavke i činjenice u XXI veku“, In: *Crafting Pottery in Bronze Age Europe: the archaeological background of the CRAFTER project* (Eds. V. Vučković et al.), Regional Museum Paraćin, 2021, 149-161. ISBN: 978-86-920553-2-4.

Катарина Дмитровић. Археолошки локалитет Двориште Гимназије у Чачку – могућности презентације и стварност, *Музеји 7* (н. с.), Београд, 2020, 39-48. ISSN 1821-0694.

М. Ljuština, К. Dmitrović. Remarks on Tumular Necropolises and "Invisible" Settlements in Western Serbia in the First Iron Age, *Istros XXVI*, In Honorem Valerii Sirbu Septuagenarii, Braila, 2020, 43-69. ISSN: 1453-6943.

Katarina Dmitrović. „Nakit iz bronzanog doba na području jugozapadne Srbije“, In: *Akta sa konferencije Nakit ostaje NAOS 2.0*, Beograd 24-25 oktobar 2019, Beograd, 2021, 41-60.

ISBN: 978-86-6433-038-1.

Катарина Дмитровић. „Нека запажања о античким локалитетима у Чачку“, у: *Зборник посвећен 50 година од откривања римских терми у Чачку*, у штампи.

Katarina Dmitrović. „Nedostajuća karika - Neka zapazanja o kasnom bronzanom dobu u gornjem toku Zapadne Morave“, u: *Od morja do morja. Življenje in smrt v pozni bronasti dobi med "Panonskim" in "Jadranskim" morjem*, Povzetki, Mednarodna znanstvena konferenca v sklopu projekta Skupnosti mrtvih, družbe živih: Pozna bronasta doba vzhodne Slovenije, Koper – Ptuj, 2021, 20-21.

Katarina Dmitrović. „Notes on relation between the Iron Age necropoleis and settlements in the West Morava valley, Serbia - Case study of the mound necropolis in Mrčajevci“, In: *Tumuli and Megaliths in Eurasia*, International Congress of Archaeology, Proenca-a-Nova (Portugal), May 25-29 2021, Book of Abstracts, Proenca-a-Nova 2021, 34. ISBN. 978-989-95004-9-5.

Вујадиновић Вујадиновић, Александра Гојгић, Љубинка Павловић. „Ново откриће касноримске архитектуре у центру Чачка – локалитет Римски трг“, *Зборник радова Народної музеја Л*, Чачак, 2020, 13-19.

Радивоје Бојовић. *Проша Вићеније Појовић и синови*, Чачак, 2021, стр. 151.

Радивоје Бојовић. *Проша Вићеније Појовић и синови*, Чачак, 2021, стр. 4 [деплијан].

Мирјана Рацковић, Радивоје Бојовић, Јелена Савић. *Злајном руком и сребрним срјом. Ејноірафски ѓредмеи Парискоі айељеа Нагежге Пејровић*, Чачак, 2021, стр. 129.

Мирјана Рацковић, Радивоје Бојовић, Јелена Савић. *Злајном руком и сребрним срјом. Ејноірафски ѓредмеи Парискоі айељеа Нагежге Пејровић*, Чачак, 2021, стр. 4 [деплијан].

Делфина Рајић, Милош Тимотијевић. *Храм Свејоі Вазнесења Госјодњеі у Чачку* (Чачак : Народни музеј, 2021), стр. 128.

Милош Тимотијевић. „Небески знаци и земаљске прилике : астрономске појаве, метеоролошке промене и геолошка активност у Србији 1941. године“, *Годишњак за друштвену историју* 3 (2020), 81-104.

Милош Тимотијевић. „Празнични сјај завичајне светковине: Посета краља Александра и краљице Драге Чачку 1901. године“, *Зборник радова Народної музеја Л* (2020), 71-79.

Милош Тимотијевић. „Борба против 'разбојника', 'силоватеља' и 'звер-жена': анализа дискурса колаборационистичке штампе о комунистима у окупираној Србији 1941. године“, *Ужички зборник* 45 (2021), 187-233.

Милош Тимотијевић. „Град и злочин: писање колаборационистичке штампе о најтежим криминалим делима у градовима окупиране Србије 1941. године“, *Историјска баштина* 30 (2021), 203-228.

Милош Тимотијевић. „Дођите да лочете српску крв, хијене англоамеричке! : савезничко бомбардовање Србије 1943-1944. и пропаганда колаборационистичке штампе“, у: *Друји свејски рај 75 јодина касније. Том 1* [зборник], ур. Далибор Денда, Бојан Б. Димитријевић, Дмитар Тасић (Београд : Институт за стратегијска истраживања : Институт за новију историју Србије : Институт за савремену историју; Бања Лука : Универзитет, 2021), 433-451.

Милош Тимотијевић. „Војници, смрт и надгробна обележј: приватно сећање на

Велики рат у западној Србији”, у: *Србија 1918 : ослобођење домовине, њограјак рајника, живој у новој држави* : [тематски зборник са међународним учешћем, Чачак, 7–8. децембар 2018.], ур Љубодраг П. Ристић, Лела Павловић (Чачак : Међуопштински историјски архив; Ljubljana : Inštitut za kulturne in spominske študije : Центар за историју Југославије и савремену националну историју Филозофског факултета, 2021), 393-414.

Милош Тимотијевић. „Сећање на вајара Живорада Д. Максимовића ’Жику Макса’ (1933–2009)”, *Слово Тирилово : годишњак Библиошке „Браћа Насћасијевић”* 18 (2021), 73-79.

Милош Тимотијевић. „Град и окупација – свакодневни живот Чачка 1941. године”, у: *80 година од избијања Другој свејској раји на њросћору Јуославије и сћрадања прада Крајујевца : нови њомаци или ревизије исто­рије*, ур. Димитар Тасић, Лела Вујошевић (Крагујевац : Центар за научноистраживачки рад Српске академије наука и уметности и универзитета; Београд : Институт за новију историју Србије, 2021), 289-315.

Делфина Рајић, Милош Тимотијевић. „Манастир Никоље – живопис и иконостаѕ”, *Бележник Овчарско-кабларске клисуре* бр. 11, Чачак, 2020, 16-22.

Делфина Рајић, Милош Тимотијевић. „Настанак овчарско-кабларских манастира”, *Бележник Овчарско-кабларске клисуре* бр. 11, Чачак, 2020, 29-36.

Наташа Милићевић, Милош Тимотијевић. „Трамвај, фијакер и бицикл : саобраћајна свакодневица у окупираном Београду 1941. године”, *Токови исто­рије* 2 (2021), 39-64.

Милош Тимотијевић [приказ књиге]. „Политички сукоби и цивилизацијска про­жимања : студије о односима Србије и Визан­тије“ (Божидар Ферјанчић, *Србија и Визан­тија*, приредио: Борисав Челиковић; Византолошки институт САНУ и Службени гласник, Београд

2019, 583 стр.), *Зборник Мајице срћске за исто­рију*, 102, Нови Сад, 2020, 118-119.

Милош Тимотијевић [приказ књиге]. „Раде Ристановић, Београдски Равногорци: Јуословенска војска у ојаубини и Равногорски њокреј у окуираном Београду 1941–1944, Институт за савремену историју, Београд, 2020, 427 стр.”, *Војноисторијски гласник* 2, Београд, 2020, 284-287.

Miloš Timotijević [приказ књиге]. „Коста Николић, Јуославија, њоследњи дани: 1989–1992. Књ. 2. Људи мржње, земља смрћи, Београд, Службени гласник, 2020”, *Istorija 20. века*, 1, Beograd, 2021, 242-245.

Милош Тимотијевић [приказ књиге]. „Владимир Вујић, заборављени стваралац (Владимир Димитријевић. *Из еја у филм: књижевни крићичар Владимир Вујић*. Краљево: Народна библиотека „Стефан Првовенчани“, 2019, 330 стр.), *Зборник Мајице срћске за књи­жевност и језик* 1, Нови Сад, 2021, 287-290.

Милош Тимотијевић [приказ књиге]. „Савезнички пилоти у Свилеуви - Зоран А. Живановић, *Мисија Халијард у Свилеуви : њоводом 75 година од реализације мисије Халијард у Србији*. Коцељева : Завичајни музеј, 2020, 615”, у: *Годишњак села Свилеуве*, бр. 9, Друштво за изучавање историје Свилеуве, Свилеува, 2021, 210-215.

Милош Тимотијевић. [приказ књиге]. „Петар Ристановић. *Илузија моћи: срћски крићички инћелекћуалци и комунистћички режим*. Београд : Фондација „Александар Невски“, ИП „Принцип“, 2020, 318.”, у: *Токови исто­рије* 2 (2021), 283-287.

Милош Тимотијевић. [приказ књига]. *Докуменћа Милоша Милојевића: О ѡрвом Срћско-ћурском раћу 1876–1877*, приредио Небојша Цвејић, Шабац : Међуопштински историјски архив; Црна Бара : Удру­жење „Милош Милојевић”, 2018. *О друћом Срћско-ћурском раћу 1877-1878*, приредио Небојша Цвејић, Богатић : Народна библи­отека „Јанко Веселиновић”; Црна Бара :

Удружење „Милош Милојевић”, 2019.”, у: *Наша прошлост* 19 (2020), 215-216.

Милош Тимотијевић [рецензија]. Саша Савовић, *Кафанска историја Горње Милановца и околине : (1820-1980)* (Горњи Милановац : Музеј рудничко-таковског краја : Графо-принт, 2021), стр. 294.

Делфина Рајић. *Слике из дејинства: 37. дечји мајски салон*, Делфина Рајић, Чачак, 2021, стр. 35.

Делфина Рајић. *Извештај о раду Народної музеја за 2020. годину*, Зборник радова Народної музеја, књ. I, Чачак, 2021, 243-261.

Делфина Рајић. *Предговор*, у: *Мисли*, Ивана Кнежевић, Чачак, 2021.

Делфина Рајић. *Црква Свѣтих апостола Пеѣра и Павла у Мрчајевцима*, Милорад Ђорем, хаџи протојереј-ставрофор, Црква Свѣтих апостола Петра и Павла у Мрчајевцима, 2021, 11-32.

ПУБЛИКАЦИЈЕ МУЗЕЈА У ЧАЧКУ

Зборник радова

Зборник радова Народної музеја I (Чачак, 2020 [шт. 2021]), стр. 261.

Кашалози

Проша Вићенѣје Појовић и синови, Радивоје Бојовић, Чачак, 2021, стр. 151.

Слике из дејинства: 37. дечји мајски салон, Делфина Рајић, Чачак, 2021, стр. 35.

Монографије

Храм Свѣтої Вазнесења Господњеї у Чачку, Делфина Рајић, Милош Тимотијевић, Чачак, 2021, стр. 118.

Библиографија Зборника радова Народної музеја (I/1969 - I/2020), Небојша Цвејић, Чачак, 2021. стр. 172.